

Náučný chodník Zádielska tiesňava

Kraj:	Košický
Okresy:	Rožňava a Košice-okolie
Geomorfologická jednotka:	Slovenský kras
Geologická jednotka:	gemerské pásmo
Chránené územia:	Národný park Slovenský kras a národná prírodná rezervácia Zádielska tiesňava
Prístup:	bus Zádiel a pešo k severu 400 m / vlak Dvorníky-Zádiel a pešo k severu po červenej turistickej značke 2,5 km (s prevýšením 55 m)
Východisko:	Zádiel, vstup do tiesňavy
Trasa:	Zádiel - nahor Zádielskou dolinou - turistické rázcestie Zádielska dolina, horáreň (Č × M - Z) - rázcestie Na skale (M × Z) - Zádiel
Dĺžka, prevýšenie:	9 km, prevýšenie 550 m
Čas prechodu:	4 h
Počet zastávok:	7
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, historické

Typ chodníka: samoobslužný, peší, okružný, obojsmerný, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa vedie po červenej a neskôr modrej turistickej značke.

Rok otvorenia: 1977; 1992 výmena časti panelov; 1995, 2005 a 2013 obnova

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: Sprievodca náučným chodníkom v Zádielskej doline (1977); voľne je dostupná skladačka Náučný chodník Zádielska tiesňava / A Szádelői-volgy tanösvény / Nature trail Zádiel Gorge [vyd. ŠOP SR, Správa NP a BR Slovenský kras, 2018]; náhlady informačných panelov > .PDF

Kontakt: Správa Národného parku Slovenský kras so sídlom v Brzotíne, Hámosiho 188, 049 51 Brzotín, tel. 058 / 7326 815

Poznámky: (1) Lektor na požiadanie na správe národného parku (kontakt vyššie). (2) Na západnom okraji Zádielskej planiny na turistickom rázcestí Na skale (M × Z) končí náučný chodník Horné lúky.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Zádiel. Obec vo východnej časti Slovenského krasu v ústí Zádielskej doliny do Turnianskej kotliny na západ od Moldavy nad Bodvou pozdĺž Blatného potoka. Prvýkrát sa písomne spomína v roku 1317. Patrila zemanom, od 16. storočia panstvu Turňa, v 17. storočí bola spustošená. Koncom 17. storočia ju dosídlili protestanti vykázaní z Turne. Obyvateľstvo sa zaoberalo najmä chovom oviec a dobytky. V rokoch 1964 došlo k zlúčeniu obcí Dvorníky, Včeláre a Zádiel do spoločnej obce Zádielske Dvorníky, v roku 1990 sa Zádiel stal opäť samostatnou obcou. Nachádza sa tu reformovaný kostol, jednolodová tolerančná klasicistická stavba s pravouhlým ukončením presbytéria a predstavanou vežou z konca 18. storočia, upravený v roku 1906.

Národná prírodná rezervácia Zádielska tiesňava. Do roku 2023 chránené územie na sever od Zádiela v Slovenskom krase vyhlásené v roku 1954 (dnes zóna A Národného parku Slovenský kras) na ochranu jedinečného reliéfu mohutnej krasovej tiesňavy, oddelujúcej planiny podcelku Horný vrch a Zádielsku planinu, a prirodzených geobiocenóz Slovenského krasu so zastúpením zriedkavých endemických a reliktných druhov flóry a fauny. Tiesňava vznikla zarezávaním sa Blatnického potoka do krasovej planiny a prepadnutím stropov chodieb a jaskýň. Má dĺžku 4 km, hĺbku asi 300 m a šírku okolo 10 m. Charakteristická je modelácia skalných stien opadávaním a eróznou činnosťou potoka (trhliny a drobné jaskynky v skalných stenách, usypiskové kužele, obrie hrnce) a inverzia vegetačných pásiem. Geomorfologickou zvláštnosťou je nápadná skalná veža **Cukrová homoľa**, modelovaná vodnou eróziou, zvetrávaním a gravitačnými procesmi. Na výslnné okraje planiny sa viažu xerothermné (sucho- a teplomilné) druhy, napr. hadomor rakúsky (*Scorzonera austriaca*), prilbica jednojová (*Aconitum anthora*) a cesnak žltý (*Allium flavum*). Na dne tiesňavy rastie jazyk jelení (*Asplenium scolopendrium*) či prvosenka holá (*Primula auricula*). Tiesňava je jednou z najbohatších lokalít ulitníkov v strednej Európe. Rezervácia leží na území Národného parku Slovenský kras, Biosférickej rezervácie Slovenský kras, lokality Zoznamu svetového dedičstva UNESCO Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu, v rámci územia európskeho významu Horný vrch ako aj v chránenom vtáčom území Slovenský kras (dve posledné sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Zádielske hradisko. Rozľahlé výšinné hradisko zo železnej doby v južnej časti Zádielskej planiny v Slovenskom krase medzi obcami Háj a Zádiel v oblasti turistického rázcestia Okružly laz (600 m n. m.), jedno z najväčších pravekých hradísk v Európe a najväčšie na Slovensku (110 ha). Slúžilo na

kontrolu komunikácií medzi Košickou kotlinou a Rožňavskou kotlinou. Z jeho severného valu sa zachoval takmer 1 km dlhý úsek, ešte aj dnes 3 m vysoký a 8 m široký.

Národný park Slovenský kras. Velkoplošné chránené územie na južnom Slovensku pri hraniciach s Maďarskom zaberajúce takmer celý geomorfologický celok Slovenský kras s maličkými presahmi do susedných celkov (Juhoslovenská kotlina a Volovské vrchy) zhruba medzi Gemerskými Teplicami, Kečovom, slovensko-maďarskou štátnou hranicou, Moldavou nad Bodvou, Jasovom, Hačavou a Štítnikom s výnimkou dien dolín Štítnika, Slanej a Turne, vyhlásené v roku 2002 na mieste predchádzajúcej rovnomennej chránenej krajinnej oblasti (z roku 1973); novo bol Národný park Slovenský kras, jeho zóny a ochranné pásmo vyhlásený s účinnosťou od roku 2024. Najväčšie súvislé krasové územie na Slovensku (na ktoré za hranicou v Maďarsku nadväzuje Aggtelecký kras s národným parkom Aggteleki Nemzeti Park) geologicky budujú najmä karbonátové horniny (rôzne druhy vápencov, dolomitov, bridlíc a p.) na seba nasunutých príkrovov. Tento do paroviny zarovnaný okraj Slovenského rudohoria bol po výzdvihu pri tektonických pohyboch rozčlenený až 400 m hlbokými kaňonovitými prielomovými dolinami Štítnika, Slanej, Blatného potoka (Zádielska dolina) a Hájskeho potoka na náhorné krasové plošiny - planiny (Koniar, Plešivská p., Silická p., Zádielska p., Jasovská p., Horný vrch, Dolný vrch) - s bohatstvom dokonale vyvinutých povrchových i podzemných krasových foriem (v roku 2017 bolo na území Slovenského krasu evidovaných takmer 1 200 jaskýň). Územie národného parku je súčasťou plošne rozsiahlejšej Biosférickej rezervácie Slovenský kras vyhlásenej v rámci medzinárodnej siete biosférických rezervácií programu UNESCO Človek a biosféra v roku 1977 ako prvej na Slovensku, a to aj pre pestrosť a zachovalosť flóry (endemit chudôbka drsnoplodá Kláštorského - *Draba lasiocarpa* subsp. *klasterskyii*) a fauny. Národný park tvorí podstatnú časť územia lokality Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu pripísanej v roku 1995 do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Územie národného parku sa prekrýva s mnohými územiaми európskeho významu a chráneným vtáčím územím Slovenský kras (obe posledné kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Názvy informačných panelov

1. Náučný chodník NPR Zádielska tiesňava
2. Geomorfológia
3. Rastlinstvo
4. Živočíšstvo
5. Využívanie planiny
6. História
7. Krasové javy

Informačné panely v teréne nie sú označené názvom náučného chodníka.

